

Бр.: 01-814/2017-4
Подгорица, 28.12.2017. године
МК

Заштитник људских права и слобода Црне Горе, у складу са одредбом члана 41 Закона о Заштитнику људских права и слобода Црне Горе ("Сл. Лист ЦГ", бр. 42/11 и 32/14) и члана 40 Правила о раду Заштитника ("Сл. Лист ЦГ", број 53/14), након завршеног испитног поступка по притужби, даје

МИШЉЕЊЕ

1. Увод

1. ХУ из Подгорице, Заштитнику је поднијела притужбу на рад ЈУ ОШ „Владимир Назор“ због повреде права дјетета.

У својој притужби је нагласила: да је њен син ХХ., ученик 9. разреда Основне школе "Владимир Назор", повријеђен у школи када га је нападао ученик 8. разреда те школе; да се инцидент десио 28.11.2017. године; да је том приликом Х. претрпио тешке тјелесне повреде – поломљен нос; да је ученик који је починио насиље пнад њеним сином добио укор; сматра да је таква мјера недовољна; да је школа послала извјештај Министарству просвјете поводом тог догађаја; да је она као родитељ тражила накнаду штете због повреде дјетета; да је инсистирала да школа поднесе њен захтјев Министарству просвјете, што није учињено; да се не предузимају никакве активности ради заштите права и најбољег интереса њеног сина који је жртва насиља.

2. Поступање Заштитника

2. Заштитник је покренуо испитни поступак и затражио изјашњења од Основне школе „Владимир Назор“ као и од Министарства просвјете.

3. Министарство просвјете, Заштитнику је 20.12.2017 године доставило изјашњење у којем се наводи: да је ЈУ ОШ „Владимир Назор“, Подгорица, обавијестила Министарство просвјете да је 28.11.2017 године ХХ. ученика 9. разреда повриједио ученик 8. разреда, ван школског дворишта, на путу ка кући; да је школа спровела процедуру у складу са прописима и ученику 8. разреда изрекла васпитну мјеру и смањена му је оцјена из владања; да у складу са Годишњим планом рада ЈУ ОШ „Владимир Назор“ за школску 2017/2018 годину, Тим за превенцију насиља у школи континуирано реализује активности које се односе на ненасилну комуникацију, толеранцију и смањење ризика од вршњачког насиља; да увидом у архиву Школе утврђено је да се родитељи ученика пијесу обрађали за накнаду штете по основу повреде дјетета што и не спада у надлежност школе; да осигурање ученика уплаћују родитељи одговарајућој кући за коју се определијеле.

4. ЈУ ОШ „Владимир Назор“, Заштитнику је 28.12.2017. године, доставила изјашњење у којем се између осталог наводи: да се 28.11.2017 године, након наставе изван школског дворишта на путу ка кући догодио инцидент – туча између ученика 9. разреда ХХ. и ученика 8. разреда ХУ.; да је том приликом ХУ повриједио нос ХХ.; да је одмах након тога отац ученика дошао у школу да пријави инцидент; да је Школа по усвојеној процедури, пријавила инцидент надлежној служби – Заводу за школство, класификујући га као вршњачко насиље; да је након инцидента обављено више разговора са оба ученика као и са родитељима, ради превазилажења ситуације и измирења ученика; да пратећи развој догађаја и

понашање оба ученика, закључују да проблем није превазиђен, упркос уложеним напорима школе; да је отац ученика ХУ након једног од обављених разговора са његовим дјететом, 12.12.2017. године дошао у Школу и упутио низ увреда, непримјерених ријечи и пријетњи на рачун помоћника директора и педагошко-психолошке службе, а који је инцидент пријављен Управи полиције Подгорица; да сходно Правилнику о начину и поступку додјељивања похвала и награда и васпитним мјерама за ученике основне школе ("Сл. Лист РЦГ" бр. 56/04), услјед теже повреде дужности ученика ХУ. Наставничко вијеће је изрекло васпитну мјеру *Укор Наставничког вијећа, са смањеном оцјеном из владања – добар*; да је прије наведеног инцидента са оба ученика више пута разговарано о њиховом понашању у школи које се косило са правилима кућног реда; да је о свим обављеним разговорима како са дјецом тако и родитељима вођена и писана евиденција; да је 8.12.2017 године Школа примила службени допис Министарства унутрашњих послова, којим их упознају о поднијетој пријави против ученика од стране подносиоце притужбе, и којим им се налаже интензивно праћење ученика У, у циљу побољшања његовог понашања; да захтјев за накнаду штете није поднијет школи; да се осигурање ученика врши на добровољној основи, а да према евиденцији школе ученик ХХ. није осигуран ни код једне осигуравајуће куће за школску 2017/2018 годину, нити су родитељи школи доставили повредну листу за накнаду штете било које осигуравајуће куће; да је Годишњим планом и програмом рада школе, формиран Тим за превенцију насиља у школи, у циљу спровођења ненасилне комуникације, ширења толеранције и смањења ризика од вршњачког насиља, чије се активности континуирано спроводе.

3. Утврђене чињенице

5. Из притужбе и достављених изјашњења произилази:

- да се 28.11.2017 године догодио сукоб два ученика ЈУ ОШ „Владимир Назор“ у Подгорици;
- да је том приликом ученик 8. разреда ХУ. нанео повреде ученику 9. разреда ХХ;
- да се сукоб – туча догодила ван школског дворишта на путу ка кући;
- да је о инциденту одмах обавијештена ЈУ ОШ „Владимир Назор“;
- да су поводом тог догађаја, које је окарактерисано као вршњачко насиље, предузете активности од стране школе;
- да је обавијештено Министарство просвјете;
- да су обављени разговори са дјецом и родитељима на превазилажењу ситуације;
- да је Наставничко вијеће ученику П.В. изрекло васпитну мјеру *Укор Наставничког вијећа, са смањеном оцјеном из владања – добар*;
- да је Школа добила допис МУП-а којим се налаже интензивно праћење ученика В у циљу побољшања понашања;
- да је родитељ ученика В. дана 12.12.2017. године вријеђао и пријетио представницима Школе, о чему је поднијета пријава Управи полиције;
- да се осигурање ученика врши на добровољној основи;
- да према евиденцији Школе ученик ХХ. није осигуран нити код једне осигуравајуће куће за 2017/2018 годину;
- да Школа континуирано предузима мјере и радње у циљу спровођења ненасилне комуникације, ширења толеранције и смањења ризика од вршњачког насиља
- да је у Школи формиран Тим за превенцију насиљ.

4. Релевантни прописи:

6. Уставом Црне Горе („Сл. Лист ЦГ“ бр. 1/7) утврђено је:

Дијете ужива права и слободе примјерено његовом узрасту и зрелости. (чл. 74/1)

7. Конвенција УН о правима дјетета гарантује:

У свим акцијама везаним за дијете, без обзира на то да ли их јавна или приватна установа социјалне заштите, судови, управни органи или правна тијела узимају, најбољи интереси дјетета ће бити најважнији. (чл. 3/1)

Државе-потписнице ће обезбедити дјетету које је у стању да обликује своје властите ставове право да слободно изражава такве ставове по свим питањима која се тичу дјетета, а ставовима ће се придавати одговарајућа важност у складу са узрастом и зрелошћу детета.

У ову сврху дијете ће посебно имати прилику да се саслуша у било ком судском или управном поступку који укључује дијете било директно, преко представника или одговарајућег органа, на начин који је у складу с процедуралним правилима националног закона. (Члан 12)

Дијете ће имати слободу изражавања, и то право укључује слободу да тражи, прима и даје информације и идеје свих врста, без обзира на границе, било усмено или писмено, у штампи, у облику уметности или преко било којег другог медија по дјечијем избору. (Члан 13/1)

Државе-потписнице ће предузети одговарајуће законске, административне, социјалне и образовне мере за заштиту детета од свих облика физичког или менталног насиља, повређивања или злостављања, запостављања или немарног поступања, малтретирања или експлоатације, укључујући сексуално злостављање, док је под бригом родитеља, законских заступника или било које друге особе која се брине о детету.

Такве заштитне мере, треба, према потреби, да укључују ефикасне поступке за доношење социјалних програма за обезбеђивање неопходне подршке детету и онима који се о детету старају, као и других облика заштите и спречавања, утврђивања, пријављивања, прослеђивања, истраге, поступања и праћења случајева овде наведеног злостављања детета и, по потреби, обраћања суду. (чл. 19)

Државе чланице се слажу да је образовање дјетета усмјерено ка:

- (а) – развој дјететове личности, талента и менталних и физичких способности до њихових крајњих могућности;
- (б) – развој поштовања људских права и основних слобода и принципа утврђених Повељом Уједињених нација;
- (ц) – развој поштовања дететових родитеља, његовог/њеног културног идентитета, језика и вредности, националних вредности земље у којој дијете живи, земље из које потиче и цивилизација различите од његове/њене сопствене;
- (д) – припремање дјетета за одговоран живот у слободном друштву, у духу разумевања, мира, толеранције, једнакости полова, пријатељства међу народима, етничким, националним и верским групама и са лицима домородачког порекла;
- (е) – развој поштовања према природној околини. (Члан 29. став 1)

8. Општи закон о образовању и васпитању ("Сл. лист РЦГ", 31/05, 49/07, "Сл. лист ЦГ", број 21/09, ... 45/10, ..., 44/13), прописано је:

У установи није дозвољено: физичко, психичко и социјално насиље, злостављање и занемаривање дјеце и ученика, физичко кажњавање и вријеђање личности, односно сексуална злоупотреба дјецеи ученика или запослених и сваки други облик дискриминације у смислу закона. (чл. 9а)

У поступку рјешавања конфликта међу дјецом, ученицима, родитељима, усвојоцима или старатељима (у даљем тексту родитељи) и запосленим у установи могу се ангажовати посредници у складу са законом. (чл. 9б)

Школа обезбјеђује ученику следећа права:

1. да на почетку школске године добије упутство које садржи права и обавезе ученика;
(. . .)
7. на благовремену и потпуну информацију о својим правима и обавезама;
8. на заштиту од свих врста насиља у школи, дискриминације, злостављања и занемаривања;
(. . .)
- 11 друга права утврђена статутом установе. (чл. 97 став 1 тачке 1,7,8 и 11)

Ученик има дужност да:

- 1) редовно, марљиво и савјесно ради на стицању знања и стицању опште културе;
- 2) придржава се школских прописа, савјета, упутстава и одлука наставника, директора и тијела школе;
- 3) уредно похађа наставу;
- 4) благовремена правда одсуства;
- 5) за вријеме часа не омета наставу и рад у одјељењу;
- 6) завријеме трајања часа, не напушта наставу, без претходног одобрења наставника;
- 7) да се према наставницима опходи пристојно;

- 8) поштује личности других ученика и негује другарске и хумане односе;
- 9) чува имовину школе;
- 10) негује чистоћу и естетски изглед школских просторија;
- 11) учествује у дежурствима школе;
- 12) поштује правила школског или кућног реда;
- 13) друге дужности утврђене статутом установе. (чл. 98)

9. Правилником начину и поступку додјељивања похвала и награда и васпитним мјерама за ученике основне школе ("Сл. Лист РЦГ" бр. 56/04) прописано је:

Према ученику који не испуњава дужности могу се изрицати васпитне мјере: писмена опомена одјељенског старјешине, укор директора, укор наставничког вијећа или премјештај у друго одјељење, или другу школу, по правилу у истом мјесту (чл. 9)

10. Законом о осигурању ("Сл.в лист. РЦГ-а", бр. 78/2006, 19/2007 "Сл. лист ЦГ", бр. 53/2009 ... и 6/2013 и 55/16) прописано је:

Осигурање имовине и лица је добровољно. (чл. 5)

9. Закон о Заштитнику/ци људских права и слобода Црне Горе ("Службени лист ЦГ", бр. 42/2011 и 32/2014) прописује:

Након завршетка испитивања повреде људских права и слобода Заштитник/ца даје мишљење о томе да ли је, на који начин и у којој мјери дошло до повреде људских права и слобода.

Кад Заштитник утврди да је дошло до повреде људских права и слобода, мишљење садржи и препоруку о томе шта треба предузети да би се повреда отклонила, као и рок за њено отклањање. (чл. 41/1)

5. Закључна оцјена

10. На основу спроведеног поступка и утврђених чињеница, несумњиво произилази да се крајем новембра 2017. године догодио физички сукоб два ученика ЈУ ОШ „Владимир Назор“ у Подгорици, ван Школе, на путу ка кући. Том приликом од стране ученика 8. разреда ХУ., повријеђен је ученик 9. разреда ХХ. Констатовано је да је по обавјештењу, Школа предузела активности у циљу превазилажења ситуације, као и савјетодавног рада са оба ученика. Такође о догађају су обавијештени Завод за школство, Министарство просвјете, као и Министарство унутрашњих послова.

11. Констатује се да савјетодавним радом проблем није превазиђен, те је након једног од разговора између представника школе и ученика У. након тога њима пријетио родитељ тог ученика, о чему је обавијештена полиција.

12. Заштитник запажа да је Школа сходно прописима, изрекла васпитну мјеру ученику У. Укор Наставничког вијећа, са смањеном оцјеном из владања – добар. Такође се запажа да конфликт између ових ученика датира од периода прије инцидента, због чега је са оба ученика разговарано поводом понашања у школи, а такође, тим поводом обављани су разговори и са родитељима.

13. Осигурање ученика као и осигурање уопште, регулисано је Законом о осигурању који уређује принципе, услове и начин осигурања. Законом је прописано да је осигурање лица и имовине добровољно. Заштитник примјећује да ученик ХХ није био осигуран за школску 2017/2018 годину.

14. Имајући у виду наведено, те чињеницу да проблем између два ученика датира од раније и да је исти ескалирао поврјеђивањем једног од њих, Заштитник сматра да је школа требала интензивирати напоре ка рјешавању овог проблема. Сагласно Упутству „Подјела одговорности и поступање у циљу превенције и у случајевима појаве насиља“ које је 2015 године Министарство просвјете прослиједило школама, потребно је да се школски тим за заштиту дјецe од насиља редовно састаје (два пута мјесечно) и да прати појаве насиља у школи.

Након формулисања правила школе, Тим за заштиту од насиља и школска администрација договарају се о увођењу и примени дисциплиновања и реституције, која се користи прије васпитних мјера. Улога тима је да помогне запосленима како би олакшали поступак помоћи дјеци када сумњају да су изложена неком врстом насиља. Тим реализује комуникацију школе са центрима за социјални рад и другим појединцима

или службама које се баве заштитом дјеце од насиља. Такође Тим брине о организовању и спровођењу мјера плана заштите а у вези са школом. У конкретном случају о овом проблему није обавијештен орган старатељства.

15. Да би се постигло да дијете жртва насиља развије адекватне психосоцијалне вјештине, неопходно је хармонизовано функционисање и рада школских тимова и Центра за социјални рад. Управо службе социјалне заштите треба да развију План подршке који обухвата психосоцијалну подршку, мјере образовног и васпитног постигнућа (додатна настава, индивидуални рад, итд.), на основу чега се прати понашање дјетета током дужег временског периода. Стиче се утисак да све потребне и расположиве активности школа није предузела.

16. Заштитник подсјећа да школе нијесу само образовне институције, те не треба занемарити важну васпитну функцију коју имају, али и да школе нијесу једино место у којем треба спровести превенцију и рану интервенцију када је насиље у питању. Овај проблем захтева адекватан и заједнички одговор образовних радника и стручних сарадника школа, с једне и родитеља са друге стране, као и ангажовање органа старатељства, здравствених установа и правосудних органа, у циљу успјешнијег спрјечавања вршњачког насиља. Образовне институције су мјеста где дјеца проводе већину свог времена. Заштитник је становишта да неконтролисано и ничим предупријеђено насиље међу ученицима претвара добро и подстицајно школско окружење у средину коју дјеца одбијају. Насиље у школама је феномен који је у супротности са Конвенцијом о правима дјетета, која, као примарни циљ образовања, између осталог наводи савладавање основних животних вјештина, што укључује и рјешавање конфликта на ненасилни начин.

Имајући у виду наведено, како бисмо остварили најбоље интересе дјетета/дјеце и ради испуњавања сврхе и циљева образовања, Заштитник људских права и слобода Црне Горе

ПРЕПОРУЧУЈЕ

ЈУ ОШ „Владимир Назор“ у Подгорици:

- да ојача капацитете психолошко-педагошких служби у области пружања професионалне подршке и помоћи у идентификацији насиља, злостављања и занемаривања ученика и активности које се одвијају у случају сумње и знања;
- да унаприједи сарадњу са надлежним Центром за социјални рад у циљу сарадње и поступања када се баве ученицима који практикују или ученике који трпе било коју форму насиља, тако да се третман ове услуге одвија у школским просторијама;
- да побољша сарадњу са родитељима и спроведе активности са њима како би се подигла свијест о насиљу, препознавању насиља и информација о дјеловању у случају да открију или сумњају да је насиље било или се планира.

Школа је дужна да Заштитнику достави извјештај о намјераваним и предузетим радњама и мјерама на извршењу ове препоруке у року од 60 дана од дана пријема препоруке.

**ЗАМЈЕНИЦА ЗАШТИТНИКА
ЉУДСКИХ ПРАВА И СЛОБОДА
ЦРНЕ ГОРЕ
Снежана Мијушковић**

Д-на:

- Подносиоци притужбе ул. Ђуље Јованова бб
- Министарству просвјете
- ЈУ ОШ „Владимир Назор“
- а/а